

Saša Masterl,
Marica Žakelj, Špela Bergoč, Aleš Mrak, Branko Škof

Kaj nam sporočajo rezultati nacionalnega preverjanja znanja?

Izvleček

Nacionalno preverjanje znanja (NPZ) je oblika zunanega preverjanja znanja šesto- in devetošolcev iz materinega jezika, matematike in tretjega predmeta. Preizkus iz športa je letos opravljalo 4010 devetošolcev. Sestavljen je bil iz 21 nalog – 46 vprašanj različnih tipov in različnih zahtevnostnih stopenj. Učenci so od 46 možnih točk v povprečju dosegli $29,64 \pm 11,8$ (64,43 %). Analiza rezultatov je pokazala, da učenci dobro poznajo in razumejo osnovna ravnanja, povezana z varnostjo in športnim obnašanjem, ter nekatere zakonitosti športne vadbe oziroma njen vpliv na človeka. Rezultati kažejo tudi, da učenci izkazujejo slabše poznavanje in nenatančno rabo strokovnega izrazoslovja praktično na vseh vsebinskih področjih ter slabše razumevanje osnovnih fizikalnih principov gibanja. Težje prepoznajo vzročno-posledični odnos pri izvajanju osnovnih gibanj. Nujno potrebno bo več pozornosti usmeriti v strokovno izrazoslovno doslednost tako pri učiteljih kot učencih. Prav tako pa več naporov usmeriti tudi v razumevanje in osmišljanje posameznih vsebin. NPZ je pomembno orodje in dobra povratna informacija stroki in učitelju na področju poznavanja, razumevanja in osmišljanja gibalne dejavnosti in športa.

Ključne besede: nacionalno preverjanje znanja, športna vzgoja, analiza teoretičnih znanj.

What do the results of the examination for the national assessment of knowledge tell us?

Abstract

The national assessment of knowledge (Slovenian: NPZ) is a type of external assessment of knowledge of sixth- and ninth-graders in their mother tongue, mathematics and a third subject. This year the sport examination was taken by 4,010 ninth-graders. It was composed of 21 assignments – 46 questions of different types and complexity. Of a total score of 46 points, pupils on average achieved 29.64 ± 11.8 (64.43%). The analysis of results showed that pupils know well and understand the basic concepts related to safety and sports conduct as well as some rules on sports training and its effects on people. The results also show insufficient knowledge and inaccurate use of the terminology in practically all substantive areas as well as a poor understanding of the basic physical principles of movement. They find it difficult to recognise the causal-consequential relationship in performance of basic movements. More attention must be devoted to consistency of expert terminology that is used both by teachers and pupils. More effort should be dedicated to understanding of individual contents and making them meaningful. The NPZ is an important tool and good feedback for education professionals and teachers regarding knowledge and good understanding of physical activities and sports as well as making them meaningful.

Keywords: national assessment of knowledge, physical education, analysis of theoretical knowledge

■ Uvod

Nacionalni preverjanje znanja (NPZ) je oblika zunanjega preverjanja znanja šestošolcev in devetošolcev iz slovenščine/italijanščine/madžarščine, matematike in tretjega predmeta. V šestem razredu je to vsako leto tuji jezik. Za preverjanje znanja v devetem razredu pa ministrstvo izbere 4 predmete. Državni izpitni center nato pripravi vzorec šol, na katerih se preverja posamezni tretji predmet.

Tako so bili po letu 2009, ko so slovenski devetošolci prvič opravljali nacionalno preverjanje teoretičnega znanja iz športne vzgoje, letos (2017) ponovno preverjani.

Problemi, ki so se pojavili pri prvi izvedbi preverjanja 2009, pri uveljavitvi posodobljenega učnega načrta in uvedbi elektronskega vrednotenja, so narekovali nekatere manjše spremembe zasnove preizkusa.

Priprava preizkusov znanja

Predmetna komisija (PK) za pripravo nalog za NPZ je pripravila več kompletov preizkusov in predvidela možne pravilne rešitve. Izmed vseh kompletov so nato na Državnem izpitnem centru izžrebali enega in tega so učenci dobili v reševanje. V preizkusu je bilo vključeno preverjala znanje (glede na veljaven Učni načrt; 2011) iz treh vsebinskih področij:

- Obče značilnosti športne vadbe, ki so zajemale: poznavanje splošnih športnih izrazov, telesnih značilnosti in gibalnih sposobnosti, zakonitosti športne vadbe in vpliv na človeka, šport v povezavi z zdravjem in prostim časom, šport in varnosti ter športno obnašanje.
- Poznavanje individualnih športnih dejavnosti: atletika; gimnastika z ritmično izraznostjo; ples; plavanje; smučanje ter pohodništvo.
- Športne igre: košarka; odbojka; roket; nogomet. Za razliko od prvega preizkusa, ko so učenci izbirali dve športni igri po lastni izbiri, so v letošnjem preizkusu vsi odgovarjali na vprašanja z vseh štirih športnih iger.

NPZ poleg različnih vsebin vključuje tudi naloge različnega tipa (naloge obkroževanja, naloge kratkega odgovora, naloge z zapisom krajšega odgovora, naloge razvrščanja, povezovanja in dopolnjevanja) in naloge različnih stopenj po Bloomovi taksonomiji:

- Z nalogami prve stopnje preverjamo poznavanje in znanje osnovnih pojmov, dejstev in procesov.

- Pri nalogah druge taksonomske stopnje mora učenec pokazati razumevanje vzrokov, posledic, učinkov, zakonitosti in prikazov ter uporabo znanja v novih situacijah.

- Naloge tretje taksonomske stopnje pa od učenca zahtevajo analizo ali sintezo dogodkov, oblikovanje sklepov, vrednotenje procesov, utemeljevanje odločitev in načrtovanje rešitev.

Komisija se pri sestavljanju nalog trudi, da bi se učenci pri reševanju teoretičnih nalog v kar se da veliki meri lahko oprli na lastne izkušnje pri športni vadbi v šoli.

Preizkus je sestavljalo 46 vprašanj. Pravilen odgovor je predstavljal 1 točko. Od tega 35 odstotka vprašanj na I. stopnji. II. stopnja je prav tako predstavljala 35 odstotka vprašanj in III. stopnja 30 odstotkov vprašanj. Učenec je lahko dosegel maksimalno 46 točk. Čas reševanja je bil omejen na 60 minut.

Vrednotenje preizkusov znanja

Po končanem preverjanju znanja je PK v razširjeni sestavi (skupaj s 25 pomočniki glavnega ocenjevalca) pregledala 450 preizkusov in pri posameznih nalogah, v primeru, da je bil odgovor še strokovno sprejemljiv, dodala le-tega med predvidene rešitve. Nastala so dopolnjena oziroma moderirana navodila za vrednotenje preizkusov znanja, ki so jih učitelji ocenjevalci (626) pri vrednotenju morali spoštovati.

Pri predmetu šport smo preizkuse znanja NPZ prvič vrednotili elektronsko. Preizkuse znanja so učenci odpisali na papirju, nato pa so jih na RIC-u optično odčitali in shrani-

li. Prek računalniškega programa so učitelji ocenjevalci dostopali do slik preizkusov znanja in jih z uporaba programa ovrednotili. Elektronsko vrednotenje je bilo uvedeno zaradi želje po spremljanju, ohranjanju in tudi dvigu kakovosti vrednotenja. Le to uresničujemo s pomočjo različnih postopkov: spremljanja dela učiteljev ocenjevalcev med vrednotenjem, svetovanje s strani pomočnikov glavnega ocenjevalca in posledično odpravljanja napak med vrednotenjem, primerjava vrednotenja učiteljev ocenjevalcev z vrednotenjem predmetne komisije, spremljanje poizvedb ...

Pri vrednotenju in razlagi dosežkov je potrebno opozoriti, da se z NPZ preverja cilje izključno teoretičnih vsebin učnega načrta, ki predstavljajo majhen del pouka športa, saj je pri pouku športa poudarek na gibalnem – praktičnem delu.

■ Analiza dosežkov učencev pri npz

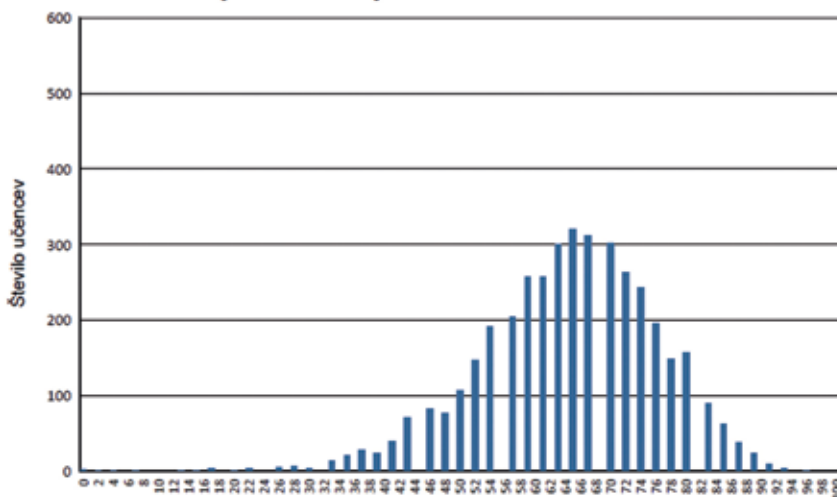
Osnovni statistični podatki

Preizkus iz športa je v letu 2017 opravljalo 4010 devetošolcev (Tabela 1). Preizkus je bil sestavljen iz 21 nalog (46 vprašanj). Ob pravilnem reševanju so učenci lahko dosegli maksimalno 46 točk, v povprečju pa so dosegli $29,64 \pm 5,4$ (64,43 %) točk.

Najvišji dosežek, ki ga je dosegel en učenec, je bil 44 (96 %) točk. Štirje učenci so dosegli 42 (93 %) točk. 90 ali več % točk je doseglo 14 (0,35 %) učencev. Največji delež učencev je doseglo med 57 in 76 % točk. 34 učencev je doseglo 13 (30 %) točk. Dva učenca nista dosegla nobene točke.

Krivilja frekvenčne porazdelitve dosežkov (Slika 1) je levo asimetrična, ima precej

Razporeditev po doseženih točkah

Slika 1. Porazdelitev po doseženih točkah (Vir: Statistični podatki, Ric, 2017).

enakomerno porazdelitev znotraj intervala med 50 in 80 odstotnimi točkami (celotna distribucija rezultatov je zamaknjena v desno).

Tabela 1.

Osnovni statistični podatki

Število učencev	4.010
Število postavk	46
Možne točke	46
Povprečno število absolutnih točk	29,64
Povprečno število odstotnih točk	64,41
Standardni odklon	11,77
Indeks težavnosti testa	0,64
Indeks zanesljivosti	0,77

(Vir: Analiza dosežkov na NPZ 2017 pri predmetu šport v 9. razredu)

Analiza uspešnosti v NPZ po spolu

Porazdelitev povprečne uspešnosti opravljanja preizkusa (uspešnost v rangu med 55 do 75 %) je pri obeh spolih zelo podobna.

Razlike med spoloma pa je moč zaslediti pri višjih in nižjih vrednostih uspešnosti, in sicer:

- med najbolj uspešnimi (med tistimi z več kot 80 % vseh zbranih točk) je več deklet kot fantov,

- med manj uspešnimi (med tistimi, ki so dosegli med 35 in 55 % možnih točk) je več fantov kot deklet,

- med tistimi z ekstremno nizkimi dosežki (pod 20 %) so v večini fantje.

V nasprotju z večjim številom zelo uspešnih fantov (tistih z nad 80 % točk) v NPZ iz leta 2009, letošnji rezultati kažejo, da je med zelo uspešnimi več deklet. Med ekstremno nizkimi rezultati (pod 20 % točk) pa je tako kot leta 2009 značilno več fantov. Takšna razporeditev uspešnosti med spoloma potrjuje splošno dejstvo, da dekleta dosegajo boljše učne uspehe kot fantje.

Razlik med spoloma ni niti pri posameznih nalogah. Fantje in dekleta enako uspešno rešujejo naloge različnih vsebinskih področjih in tudi naloge, ki preverjajo znanja iz športnih iger kljub ukinitvi izbirnosti oz. uvedbi obveznemu reševanju vseh nalog v tem delu preizkusa.

Analiza uspešnosti v NPZ po regijah

Iz tabele dosežkov po regijah razberemo naslednje podatke:

- Uspešnost na nacionalnem preverjanju znanja je med učenci različnih regij zelo podobna.

- Dosežki učencev v večini regij so enaki (zelo podobni) povprečni vrednosti vseh v preizkus vključenih učencev.

- Precej nižjo vrednost od povprečne uspešnosti (64,4 %) so dosegli učenci Zasavja (57,3 %) in Obalno-kraške regije (61,2 %).

Nižjo povprečno uspešnost učencev iz Zasavja je potrebno obravnavati z rezervo in ob upoštevanju dejstva, da sta bili iz te regije v nacionalni preverjanje znanja vključeni le dve šoli z vsega 62 učencev. Tudi po rezultatih gibalne uspešnosti (Strel, Mišič, Strel in Glažar, 2016) učenci Zasavja in Obalno-kraške regije sodijo na rep slovenskih regij. Prav tako kot učenci Gorenjske in Goriške regije prav na vrh. Iz analize uspešnosti NPZ po posameznih slovenskih regijah lahko ugotovimo povezanost rezultatov v znanju o športu in gibalno uspešnostjo učencev.

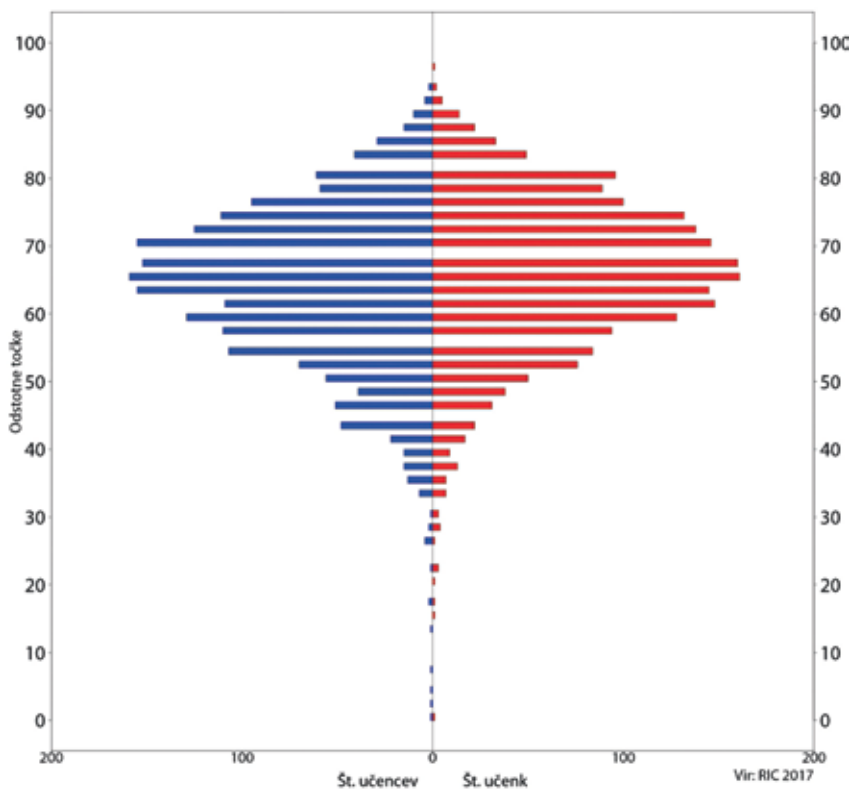
Analiza uspešnosti reševanja nalog glede na tip naloge

Analiza je pokazala, da bili učenci zelo podobno uspešni tako pri nalogah zaprtega tipa (naloge obkroževanja in naloge povezovanja, razvrščanja in dopolnjevanja, naloge kratkih odgovorov), kot pri polodprtih nalogah (naloge z zapisom kratkega odgovora) in nalogah odprtega tipa. Učenci torej enako uspešno opišejo situacijo kot tudi navedejo odgovor z besedo ali besedno zvezo, vendar le, če ne zahtevamo konkretnega strokovnega izraza (termina). Natančnost pri strokovnem izrazoslovju pa jim dela precejšnje težave. Tudi dodano slikovno gradivo pri nalogah ne vpliva na uspešnost reševanja.

Analiza težavnosti nalog glede na taksonomsko stopnjo.

Čeprav taksonomska stopnja (TS) naloge/vprašanja sama po sebi ne odlikava avtomatsko tudi zahtevnosti, analiza preizkusa kaže, da so vprašanja 3. taksonomske stopnje (vprašanja, ki od učenca zahtevajo analizo ali sintezo dogodkov, oblikovanje sklepov, vrednotenje procesov, utemeljevanje odločitev in načrtovanje rešitev – torej višjo raven znanja) učencem delala veliko večje težave kot naloge prve in druge taksonomske stopnje (poznavanje osnovnih pojmov, dejstev in procesov oz. razumevanje, prepoznavni vzroke in posledice). Več kot polovica vprašanj tretje TS se je izkazala kot težkih ali zelo težkih in le okrog 15 % teh nalog kot lahkih ali zelo lahkih. Zahtevnejše od pričakovane zahtevnosti so se po-

Primerjava dosežkov po spolu - SPORT, 9. razred, 2017

Slika 2. Primerjava dosežkov po spolu na NPZ 2017 pri predmetu šport (Vir: Analiza dosežkov na NPZ 2017 pri predmetu šport v 9. razredu).

kazale nekatere naloge/vprašanja prve TS predvsem iz razloga nenatančne uporabe strokovne terminologije. V splošnem pa velja, da so učenci dobro reševali lažje naloge, še zlasti s tistih področij, s katerimi se pri pouku srečujejo vsakodnevno (področje varnosti in športnega obnašanja).

Rezultati so logični in pričakovani (tako je tudi pri drugih predmetih), saj didaktika pouka športa v šoli (kot predvideva tudi Učni načrt) temelji na praktičnem delu – na učenju in izpopolnjevanju praktičnih gibalnih znanj. Seveda ob razlagah, demonstracijah in pogovorih učenci pridobivajo tudi informacije in znanja, ki pojasnjujejo, razlagajo – skratka osmišljajo praktično delo in športno vzgojo obče, a seveda na specifičen in drugačen način kot pri predmetih v učilnicah. Tudi utrjevanje in preverjanje te vrste znanj ima pri pouku športa povsem drugačno težo kot pri ostalih šolskih predmetih. A kljub temu so učenci dokazali, da zmorejo del svojega znanja izraziti tudi v za njih nevsakdanji pisni obliki.

Analiza težavnosti nalog po posameznih vsebinskih področjih

Naloga s področja **splošnih športnih izrazov** je bila za učence težka. Glede na dejstvo, da se učenci z izrazoslovjem, povezanim s tipičnimi telesnimi položaji, vsakodnevno srečujejo pri pouku športa in da je bila to naloga obkroževanja, kjer je bilo potrebno le prepoznati pravičen opis telesnega položaja (vzročjen rok), je le 44 % pravih odgovorov presenetljivo nizek rezultat. Sklepamo lahko, da morda učenci pri opisovanju telesnih položajev bolj kot strokovno terminologijo uporabljajo preproste »pogovorne/klišajske« izraze in zato niso prepoznali pravega odgovora.

Pri področju **telesnih značilnosti in gibalnih sposobnosti** je mogoče ugotoviti, da učenci dobro poznajo posamezne gibalne sposobnosti in v splošnem tudi njihov pomen v športu in v vsakdanjem življenju. Povsem drugačno (slabo in nenatančno) pa je njihovo poznavanje in razumevanje anatomske-biomehničnega ozadja različnih položajev, vaj in gibanj, ki so sicer stalnica vsebine pouka športa in se z njimi srečujejo vsakodnevno.

Učenci prepoznajo preprosto topološko aktivnost mišic pri posameznih gibih ali enostavnih gibanjih, niso pa dovolj natančni, kar izhaja iz nepoznavanje osnovnih principov mišičnega delovanja oziroma nepoznavanje strokovnega izrazoslovja.

Področji **šport in varnost ter športno obnašanje** sta vsebovali po tri vprašanja različnih taksonomskih stopenj. Na osnovi 76 % oziroma 85 % uspešnosti lahko sklepamo, da učenci dobro poznajo osnovna ravnanja, povezana z varnostjo pri različnih športnih dejavnostih v telovadnici, športnem igrišču, v vodi, na smučanju ali planinarjenju. In tudi, da so učenci zelo dobro poučeni o športnem obnašanju in ga v veliki meri znajo prenašati tudi v okolščine vsakdanjega življenja, kar je še posebej pomembno.

Indeks težavnosti petih vprašanj s področja **zakonitosti športne vadbe in njene vpliva na človeka** se giblje med 0,57 in 0,76. Večina vprašanj tega vsebinskega sklopa relativno dobro razvršča učence po znanju. Navajanje številnih in zelo različnih odgovorov na vprašanje o »gimnastičnih vajah« ponovno dokazuje veliko neenotnost pri uporabi strokovne terminologije. Ob tem pa so učenci pokazali pomembno stopnjo logičnega mišljenja in uporabnega znanja o fiziološkem naporu med športno vadbo.

Pri vsebinskem sklopu **šport, zdravje in prosti čas** so učenci pokazali, da dobro poznajo pozitiven vpliv športne vadbe na dobro počutje in razpoloženje. Prav tako znajo ter razumejo, kako (in zakaj tako) ravnati pri prenašanju in dvigovanju predmetov in bremen z vidika ohranjanja pravilne telesne drže in varnosti njihove hrbtenice, kar je zelo pomembno za vsakdanje življenje.

Sklopa **atletika in gimnastika z ritmično izraznostjo** sta bila sestavljeni iz dveh nalog s po dvema vprašanjema vseh treh taksonomskih stopenj. Pri teh vprašanjih se je pokazala terminološka nedoslednost, saj so učenci npr. štartni položaj »na mesta« ali raztezno vajo opisovali s številnimi pogovornimi izrazi. Poleg tega tudi ugotavljamo, da učenci slabše razumejo temeljne principe osnovnih gibanj – kot npr. princip zaporedja vključevanja posameznih telesnih segmentov pri metih in pomena takega zaporedja za uspešno suvanje in metanje lažjih ali težjih predmetov. Učenci težko prepoznajo vzročno-posledični odnos pri izvajanju gimnastičnih elementov oziroma vzroke napak pri izvajanju posameznih elementov, kot sta preval nazaj in skok na prožni pojavi. Tudi pri vsebinskem sklopu **plavanje** rezultati podobno kot pri atletiki in gimnastiki kažejo slabše poznavanje in razumevanje osnovnih ter splošnih fizikalnih/biomehaničnih zakonitosti gibanja.

Tematski sklop **ples** je sestavljen iz dveh zelo težkih vprašanj, saj je indeks težavnosti pri prvem vprašanju 0,29, pri drugem pa 0,42. Čeprav sta vprašanja prve in druge taksonomske stopnje in smo jih predvidevali kot lahko nalogi, rezultati kažejo, da so teoretične vsebine plesa za učence trd oreh, še zlasti, ker nimajo utrjenega strokovnega izražanja in se največkrat izražajo bolj po »domače«.

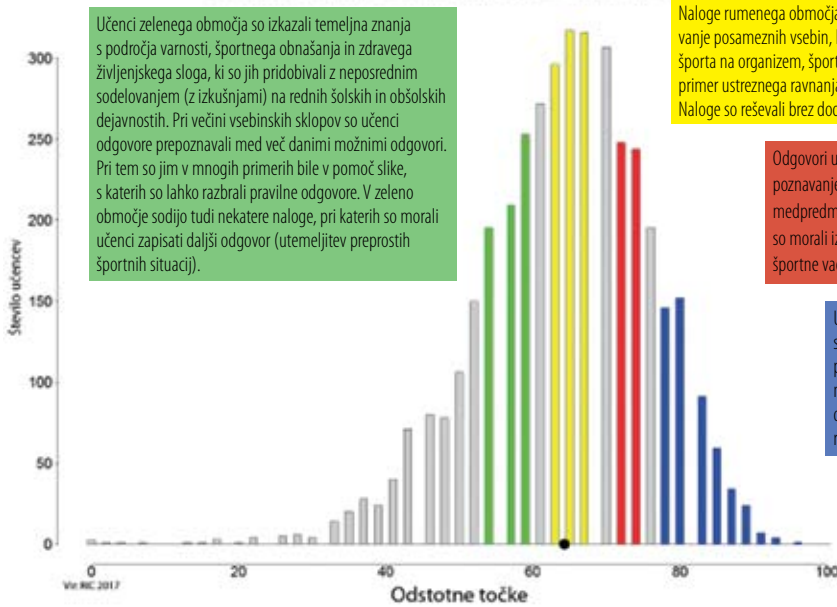
Glede težavnosti smo dobili pri sklopu **smučanje in pohodništvo** zelo podobne rezultate. Iz dosežkov na vprašanji znotraj obeh sklopov (IT 0,89 in IT 0,99) sklepamo, da praktično vsi učenci poznajo zelo osnovne podatke o stopnjah zahtevnosti smučarskih prog in da iz slikovnega materiala prepoznajo primerno obutev za pohod v sredogorje. To je pomembno izhodišče za njihovo varnost in ugodje pri tovrstnih telesnih dejavnostih.

Pri vsebinskih sklopih **športne igre (košarka, odbojka, rokomet in nogomet)** ima vsaka športna igra 3 vprašanja po enega iz vsake taksonomske stopnje. Z vsebino nalog/vprašanj smo skušali ugotoviti poznavanje pravil ter poznavanje tehnično-taktičnega znanja. Splošna ugotovitev je, da učenci dobro poznajo osnovna pravila posameznih športnih iger in tudi tehnike posameznih elementov, veliko manj uspešni pa so v reševanju nalog, ki zahtevajo taktično znanje.

Vsebinska analiza dosežkov

Po zgledu mednarodnih raziskav znanja, kakor so PISA, TIMSS in PIRL, je predmetna komisija za šport v sodelovanju z Državnim izpitnim centrom pripravila kvalitativne (vsebinske) opise znanja izbranih območij na lestvici dosežkov. Vsebinski opisi dosežkov omogočajo vpogled v znanja in zmožnosti, ki so jih učenci pokazali na preverjanju. Na grafični predstavitvi frekvenčne porazdelitve dosežkov učencev so s posebno barvo označena štiri območja: zeleno, rumeno, rdeče in modro. Zeleno območje označuje učence, katerih skupni dosežki določajo mejo spodnje četrtine vseh dosežkov. Rumeno območje označuje učence, katerih skupni dosežki določajo mejo med polovicama vseh dosežkov. Rdeče območje označuje učence, katerih skupni dosežki določajo mejo zgornje četrtine vseh dosežkov in modro območje označuje učence, katerih skupni dosežki so v zgornji desetini dosežkov. Za vsako od na-

Porazdelitev točk pri predmetu ŠPORT (NPZ, 9. razred, 2017, N = 4011)

Učenci zelenega območja so izkazali temeljna znanja s področja varnosti, športnega obnašanja in zdravega življenjskega sloga, ki so jih pridobivali z neposrednim sodelovanjem (z izkušnjami) na rednih šolskih in obšolskih dejavnostih. Pri večini vsebinskih sklopov so učenci odgovore prepoznavali med več danimi možnimi odgovori. Pri tem so jim v mnogih primerih bile v pomoč slike, s katerih so lahko razbrali pravilne odgovore. V zeleno območje sodijo tudi nekatere naloge, pri katerih so morali učenci zapisati daljši odgovor (utemeljitev preprostih športnih situacij).

Naloge rumenega območja so od učencev zahtevale razumevanje posameznih vsebin, kot so: športno obnašanje, vpliv športa na organizem, športna pravila. Učenci so morali zapisati primer ustreznega ravnanja v konkretnih življenjskih situacijah. Naloge so reševali brez dodatnih gradiv (slik, besedil, skic ...).

Odgovori učencev pri nalogah rdečega območja zahtevajo poznavanje in uporabo ustrezne strokovne terminologije ter medpredmetno povezovanje vsebin športa in biologije. Učenci so morali izkazati tudi poglobljeno razumevanje zakonitosti športne vadbe.

Učenci odgovore nalog modrega območja zapišejo ob analizi specifičnih zakonitosti nekaterih osnovnih gibanj (meti, teki, preval ...). V izražanju so morali jasno izpostaviti ključne momente oziroma položaj telesa, ki omogoča pravilno izvedbo določenega elementa oziroma povezave določenih gibanj in razumevanje le teh.

Pri nalogah, ki jih tudi najbolj uspešni učenci niso rešili s 65 % verjetnostjo, pa so učenci morali zapisati natančen odgovor (zapis termina, pravila oziroma pojma, opis položaja telesa) in izkazati globlje poznavanje zakonitosti tudi nekaterih drugih predmetnih področij.

vedenih območij so bile določene naloge, ki so jih učenci reševali uspešno. Uspešnost reševanja pomeni, da je dano nalogo pravilno rešilo vsaj 65 % učencev z dosežki v danem območju. V splošnem pomeni, da so učenci z višjimi dosežki uspešno reševali tudi naloge iz nižjih območij. Predmetna komisija je po pregledu tako razvrščenih nalog pripravila opis oziroma sintezo vsebin, ki so skupne nalogam iz posameznega območja. Kvalitativni (oz. vsebinski) opisi območij torej predstavljajo vsebino tistega znanja, ki ga (s 65-odstotno verjetnostjo) izkazujejo učenci z dosežki v izbranem območju (Cankar, 2017).

■ Analiza izkušenj in opazanj učiteljev – ocenjevalcev npz

Kakovost izvedbe elektronskega vrednotenja ter primernosti in zahtevnosti nalog NPZ je bila preverjana tudi pri učiteljih ocenjevalcih NPZ (626) s pomočjo anketnega vprašalnika. Vprašalnik je izpolnilo 59,4 % športnih pedagogov – ocenjevalcev.

Športni pedagogi so v večini opravili vrednotenje brez težav, mnogi so izpostavili, da jim je pri tem koristil seminar NPZ, ki smo ga v okviru Zavoda RS za šolstvo izvedli člani PK za NPZ. Računalniško manj večji so težave reševali s pomočjo sodelavcev in pomočnika za e-vrednotenje. Učitelji ocenjevalci so delo svojega pomočnika glavnega ocenjevalca ocenili kot zelo dobro (pravočasnost, uporabnost, način komunikacije) in poudarili, da je komunikacija

potekala brez večjih težav. Vpogled v njihovo delo se jim zdi koristno in jih v večini ne moti, nekaj športnih pedagogov pa je izrazilo nerazumevanje nad »kontrolno« in se spraševalo o smiselnosti njihovega dela (nezaupanje, razvrednotenje dela, nepotreben nadzor, vmešavanje v delo ...).

Učitelji so podali svoje mnenje tudi o nalogah in izpostavili najprimernejše in najmanj primerne ter najzahtevnejše zahtevne naloge ter podali komentar.

Za najprimernejšo nalogo so učitelji največkrat izbrali naslednjo nalogo: (5 a)

Učitelji so mnenja, da so načela športnega obnašanja zelo pomembna tako na športnih igriščih kot v življenju. Otroci jih morajo

poznati in upoštevati. Športno obnašanje je vrednota modernega časa, ki bi morala imeti pomembno mesto v procesu pouka pri predmetu šport, kajti vzgoja mladostnika lahko temelji tudi na načelih športnega obnašanja.

Med najprimernejše naloge so uvrstili še naloge, ki se dotikajo varnosti pri vadbi (pravilno dvigovanje bremen, zaščita vadblišča) in razumevanja ugodnih vplivov športa na človeka. Izbrane naloge preverjajo splošna znanja o varnem in učinkovitem gibanju ter so pomembna in uporabna v vsakdanjem življenju.

Kot najmanj primerno nalogo so učitelji izbrali nalogo: (5 c)

5. a) Navedena so pomembna načela športnega obnašanja. Na črto napiši manjkajoči del enega izmed njih.

Spoštovanje pravil.

Spoštovanje sodnikov in njihovih odločitev.

Spoštovanje _____.

Načelo enakih možnosti za sodelovanje.

(1 točka)

5. c) Na črti napiši primer dogajanja pri kosilu v šolski jedilnici, ki izkazuje načelo športnega obnašanja.

(1 točka)

Učitelji kljub komentarjem pri najprimernejših nalogah, da je športno obnašanje pomembno za življenje, pri tej nalogi ne vidijo povezave med šolsko prehrano in športnim obnašanjem. Mnenja so, da v jedilnici ne moremo govoriti o športnem obnašanju, saj jedilnica ni prostor za športne aktivnosti. Izpostavili pa so tudi problem prevelikega spektra pravih odgovorov – vse je bilo prav.

V isto kategorijo nalog so učitelji največkrat uvrstili še naloge, ki zahtevajo kratke in enoznačne odgovore (sprednja stegenska mišica, gimnastične vaje) ter nalogo iz plavanja, ki je bila po njihovi oceni tudi najzahtevnejša.

Med najzahtevnejše naloge so učitelji največkrat uvrstili nalogo: (15 b)

15. b) Zakaj je plavanje z izdihovanjem v vodo hitreje od plavanja, pri katerem ima plavec glavo ves čas nad vodo? Odgovor napiši na črto.

(1 točka)

Naloga s področja plavanja je po mnenju učiteljev med najtežjimi, saj poleg znanja plavanja in razumevanja gibanja, zahteva še poznavanje fizikalnih zakonitosti v vodi. Če pa so učenci vedeli za kaj gre, pa so morda imeli težave pri izražanju in uporabi ustrezne terminologije. Učitelji so tudi izpostavili problem, da se učenci učijo plavati v tretjem in petem razredu, da se v tem starostnem obdobju še ne učijo veliko o uporabi vode in da v bazenu ni veliko časa za usvajanje teoretičnih znanj.

V skupino najzahtevnejših nalog so učitelji največkrat uvrstili naloge, ki zahtevajo višja taksonomska znanja (izdihovanje v vodo, razlika med consko obrambo in obrambo mož na moža) ker je bilo tudi pričakovati. Pri reševanju teh nalog so morali učenci povezovati znanja različnih predmetnih področij in uporabiti zahtevnejše miselne procese (sinteza, primerjava, analiza).

Najpomembnejše ugotovitve:

- Povprečen dosežek vseh v analizo vključenih učencev (4010) je 29,4 od 46 možnih točk ali 64,4 %. Nihče ni dosegel maksimalnega števila točk. Najvišje doseženo število točk je 44 (96 %). 2 učenca nista dosegla nobene točke.
- Dosežek ocenjujemo kot visok in pričakovan, saj je bila vsebinska in zahtevnostna struktura v preizkus vključenih na-

log usmerjena nekoliko v smer splošnih in lažjih nalog. Takšna odločitev je bila tudi posledica dolgega osemletnega obdobja od zadnjega preizkusa znanja in s tem manjše izkušenosti članov komisije za pripravo NPZ. Koristno bi bilo naloge predhodno testirati, saj bi bilo na osnovi tega postopka lažje sestaviti vsebinsko in zahtevnostno še bolj uravnotežen preizkus.

- Dosežki v preizkusu so tako po spolu kot po regijah zelo podobni. Zaznati je le manjše razlike med spoloma pri ekstremnih pozitivnih vrednostih, kjer beležimo večjo prisotnost učenek, pri najnižjih rezultatih pa se v večini pojavljajo učenci.

- Malce presenetljivo zelo podobno znanje/rezultate izkazujejo tako pri nalogah zaprtega tipa (naloge obkroževanja in naloge povezovanja, razvrščanja in dopolnjevanja, naloge kratkih odgovorov) kot pri polodprtih nalogah (naloge z zapisom kratkega odgovora). Učenci torej enako uspešno opišejo situacijo kot tudi navedejo odgovor z besedo ali besedno zvezo vendar le, če ne zahtevamo konkretni strokovni izraz (termin). Tudi dodano slikovno gradivo pri nalogah ne vpliva na uspešnost reševanja.

- Učenci v povprečju enako uspešno rešujejo naloge 1. in 2. taksonomske stopnje (71 oz 73 % pravih odgovorov) in pričakovano nekoliko slabše naloge 3. taksonomske stopnje, kjer je njihova uspešnost 48 %.

Močna področja znanja

- Učenci zelo dobro poznajo in razumejo osnovna ravnanja, povezana z varnostjo in športnim obnašanjem. Na teh vsebinskih področjih izkazujejo znanja tudi na višjih taksonomskih ravneh in kar je še zlasti pomembno, znanja znajo prenašati tudi v nove življenjske situacije, tudi izven športa.
- Učenci dobro poznajo nekatere zakonitosti športne vadbe in njen vpliv na člo-

veka ter povezanost športa in zdravja, zlasti kadar lahko znanja medpredmetno povezujejo ali pa se lahko oprejo na lastne praktične športne izkušnje.

- Čeprav obstajajo nekatere razlike v obsegu izvajanja vsebin zlasti različnih športnih iger med učenkami in učenci (pri učencih večje število ur košarke, pri dekletih pa odbojke), v izkazanem poznavanju vsebin športnih iger in nobenih razlik med spoloma. Praviloma vsi dobro poznajo osnovna pravila in tehnike posameznih elementov ter pričakovano nekoliko slabše zapletenejša taktična rešitve.

Šibka področja znanja

- Pereče in morda najbolj skrb vzbujajoče je slabo poznavanje strokovnega izrazoslovja kot temeljnega področja vsake stroke in pogoj za medsebojno razumevanje. Učenci izkazujejo slabo poznavanje in nenatančno uporabo strokovne terminologije praktično na vseh vsebinskih področjih, ki so zajeta v preizkus znanja. Ne najdejo ustreznega izraza, uporabljajo pogovorne (klišejske) izraze, so v izražanju preveč splošni in ne dovolj natančni. Nujno potrebno bo več pozornosti usmeriti v strokovno terminološko doslednost tako pri učiteljih kot učencih. S podobnimi težavami poznavanja in uporabe terminologije stroke se sicer devetošolci srečujejo tudi pri ostalih predmetih, kar je verjetno posledica procesne naravnosti tako učnih načrtov kot tudi učenja in poučevanja v devetletki.

- Razumevanje osnovnih zakonitosti gibanja je šibko. Učenci tako slabo poznajo oziroma ne razumejo dobro osnovnih:

o *principov mišičnega delovanja* (npr. prepoznajo preprost topološki položaj posameznih mišičnih skupin, ne morejo pa ugotavljati anatomske funkcionalnosti posameznih gibov oziroma funkcionalnosti posameznih mišičnih skupin);

o *fizikalnih/biomehaničnih principov gibanja* (npr. učenci zelo težko prepoznajo vzročno-posledični odnos pri izvajanju atletskih, gimnastičnih ali plavalnih tehnik oziroma vzroke napak pri izvajanju posameznih gibalnih aktivnosti kot so preval nazaj, skoki na prožni pojavi itd.).

- Razumevanje osnovnih taktičnih izvajanj v različnih športnih igrah.

■ Sklep

Cilji športne vzgoje so široki in raznovrstni. Od razvijanja gibalnih spretnosti, sposobnosti in znanj do razvoja dobre samopodobe in samozavesti, socializacije in športnega obnašanja. Tudi utrjevanje telesne kondicije in zdravja mladih ljudi. Različni cilji zahtevajo tudi ustrezne postopke in orodja za spremljanje doseganja postavljenih ciljev. Številna razvije in oblikuje učitelj sam za svoje potrebe poučevanja, druga so sistemska kot dodatne možnosti za povečanje uspešnosti učitelja pri delu.

Učitelj pri pouku uporablja različne načine spremljanja gibalnega znanja in sposobnosti ter tudi svoje načine sprotnega in občasnega preverjanja znanja in poznavanja, ki osmišljajo praktično delo na športnih terenih. Za ugotavljanje gibalnega in telesnega razvoja učencev se učitelj poslužuje tudi sistema SLOfit (po starem športnovzgojni karton) učitelju omogoča primerjavo svojih dosežkov v časovnem obdobju ali pa primerjavo s splošno uspešnostjo v državi. Tako kot je SLOfit pomembno orodje za spremljanje učinkovitosti učiteljevega dela na področju gibalnega in telesnega razvoja, je NPZ

pomembno orodje in dobra povratna informacija učitelju na področju poznavanja, razumevanja in osmišljanja gibalne dejavnosti in športa.

Zato bi bilo smiselno, da bi bil preizkus NPZ pogostejše (morda vsako leto), saj bi se s tem tako njihova vsebina, realna zahtevnost ... in sporočilna vrednost močno izboljšale. Hkrati pa bi permanentna uporabnost teh podatkov učiteljem zagotovila jasnejše usmeritve pri načrtovanju in izvajanju pedagoškega procesa.

Ob tem pa bo potrebno vložiti še dodatne napore za potrjevanje povezanosti in medsebojnih vplivov teoretičnih znanj o športu z učenčevimi praktičnimi znanji in gibalnimi sposobnostmi. Taka spoznanja bi lahko utrdila širšo sprejetost NPZ in pomembno prispevala tudi k didaktični posodobitvi posredovanja tako teoretičnih kot praktičnih športnih znanj.

■ Literatura

1. Bergoč, Š., Masterl, S., Mrak, A., Škof, B. in Žakelj, M. (2017). Analiza dosežkov na nacionalnem preverjanju znanja 2017 pri predmetu šport v 9. razredu, Letno poročilo o izvedbi NPZ v šolskem letu 2016/2017. Ljubljana: Državni izpitni center.
2. Cankar, G. (2017). Uvod. Opisi dosežkov učencev 9. razreda in specifikacijske tabele preizkusov znanja NPZ 2017. Pridobljeno 19. 10. 2017 s <http://www.ric.si/mma/2017%20uvod%202017/2017061614062360/>

3. Masterl, S., Semen, E. (2017). Analiza anketnega vprašalnika za učitelje ocenjevalce o e-vrednotenju in preizkusih NPZ 2017 za 9. razred. Ljubljana: Državni izpitni center.
4. Statistični podatki NPZ 2017. Ljubljana: Državni izpitni center.
5. Strel, J., Mišič, G., Stel, J. in Glažar, G. (2016). Telesna zmogljivost za boljše zdravje in počutje: vloga osnovnega zdravstva in lokalne skupnosti pri zagotavljanju ustrezne telesne zmogljivosti po vrhniškem modelu. Logatec: Fitlab. 2016
6. Predmetna komisija za šport. Opisi dosežkov učencev na nacionalnem preverjanju znanja v 9. razredu. Pridobljeno: 19. 10. 2017 s <http://www.ric.si/mma/2017%20opisi%20mrežni%20SPO%209/2017061614062029/>

Saša Masterl
RIC, Državni izpitni center,
koordiniranje za NPZ
Kajuhova cesta 32U, 1000 Ljubljana
sasa.masterl@ric.si